

תרגום

שחייה קודמת לכתובה

שיחות ערב (ליקט ותרגום יהודה רצהבי; הוצאת עם עובד; 240 עמ') לפנים היו הבריות עושים ולא אומרים. אחר כך התחילו אומרים ועושים. ולבסוף — אר מים ואינם עושים.

אימרת-חכמה זאת אינה לקוחה מן ה' אגדה העברית, שאת סגנונה היא כל כך מזכירה. היא מובאת מן הספרות הערבית של ראשית האסלאם, אשר לקט מצייין ממנה כינס מרצה אוניברסיטת בריאן (ל' ספרות ערבית-יהודית) יהודה רצהבי.

רצהבי, יליד תימן בן 50, מוסמך ה' אוניברסיטה העברית לשפה וספרות ערבית, היה איש מנגנון ההגנה, משרד החוץ וה' בטחון. אך הוא ידוע יותר כחוקרם של תולדות יהודי תימן, ספרות ימיהיבניים והספרות הערבית. על נושאים אלה פירסם יותר מ'120 מחקרים.

בלקט שלו מנסה רצהבי להקנות לקורא העברי תודעה ערבית. מאות מעשיות קצרות, משלי-מוכר, בדיחות ופתגמים, תשובות קולעות ואימרות מבריקות.

למשל, מה היא השעה הכשרה ביותר לסעודה?

לא תשיג ידו — לכשירעב; ואשר לא תשיג — לכשימצא.

טבור צר ופה קטן. אחד הנושאים עליו היה לערבי הרבה מה לומר היתה ה' אשה. מעשה שבכנית ששיכחה לאדם אשה צולעת. כאשר התלונן החתן הטרי, הסבירה השוכנית: "הישאתי אשה לחולדת. לא העליתי על דעתי שהוא מבקש אשה ל' מטעות או לתחרות-ריצה".

האמת היא שהערבי ידע בדיוק מה הוא רוצה באשה: בין השאר, על עיניה ר' שעה להיות שחורים; שיניה עורה — לבנים; שפתיה ולחיה — וחוטמה — ר' חניים; מצחה וחזה רחבים; טבורה — צר ופיה קטן.

וזה עוד לא הכל. הערבי גב קעע אילו תכונות פוסלות אשה לנשואין: קצרת קומה, קצרת-שער, צנומת-גו, בעלת-לשון, עקרה, עקשנית, פורנית, גנבת, גנדרנית וגרושה.

שמאל דגא ימין. בלקט שלו העביר רצהבי מיסדר של משבילים וכסילים, מאמינים וכופרים, כלפים ובוזיים, תמימים וערומים, נדיבים וקמצנים. מה שמיוחד את כולם הוא המלה הקולעת:

אדם ללא רעים, כיז שמאל ללא ימין.

שאל הקיר את היתד: למה תבקעיני? ענתה: שאל מי שהולם בי.

שכל האשה — יופייה; יופי האיש — שכלו.

סייף בלי זרוע. הערבי אוהב את בניו. שאלו אדם: מי מבניך חביב עליך?

אמר להם: הקטן עד אשר יגדל; החולה עד שיחלים, והנער עד שיגיע למחוז חפצו.

או הכליף אלחג'אגי, שהורה למחנך בניו: למדם מלאכת-השחייה לפני שתלמדם אר' מנות-הכתובה. לפי שבכתובה ימצאו מי שיכתוב במקומם, אך בשחייה לא ימצאו מי שישחה במקומם.

שליט אחר דאג לא רק לבניו, אלא גם לנתיניו. כאשר שאלו אותו: למה לא תנעל שער הארמון ותפקיד עזיו שומרים? אמר: מן הראוי שאני אשמור על נתיני. לא שהם ישמרו עלי.

סיפור משכיל אחר קשור בכליף עמר בן-אלחטאב. הוא ביקש מגיבור מלחמה תימני, שסיפו החזק והחזק הפיל חללים רבים, לשלוח לו את הסייף. כיוון שהשתמש בו מצא שהוא נופל מן השמועה ששמע עליו. כתב לו על כך. השיב לו: נגיד ה' מאמינים, אמנם שלחתי לך את הסייף, אך לא שלחתי לך את הנורע המנחיתה בו מהלומות.

ברור שבספרות זו; ערבית לא נפקד מקומם של העברים. כמו סיפור-המוטר הבא: מספרים על יוסף הצדיק כי כאשר הפקידו פורע על אוצרות התבואה במצרים, היה מרעיב נפשו ומסתפק בלחם-שעורים. שא' לזהו: למה תרעיב עצמך ובידך אוצרות' המדינה? אמר: מתיירא אני שאשבע ו' אשכח הרעבים.

אפילו עצות כלכליות לא מנעו הקדמונים הערביים. אמרו הם:

ראשית דבר — יקנה אדם בית; סוף דבר — ימכור אדם בית.

אביה הוצא להורג עם הסופרים היהודיים

מאת נתן זהבי (שמאל)

מן בלב ובנפש. תוסיף גם שאני מתקן לך שגיאות בדיקודק עברי. "תכתוב ששמעת סלילי סייפרקודר בהם הוקלטה שיחה ביני לבין סוטלאנה, בתו של סטאלין. תכתוב גם שהעתונות הקומוניסטית. כאן בצרפת, קיבלה אותי כמו מלך, ושאני אגדה ועושה סרטים. ותכתוב גם שאני תמיד מוקף צעירות יפות. אני פירמה. "תוסיף גם שהמוכירה שלי באה במיוחד ממוסקבה, ושנודע לך שכל יהודי יכול לע' לות מרוסיה, וזה לוקח רק חודשיים." במשך שצתיים ביקש שאכתוב ואכתוב — ממש ספר גדוש עלילות.

★ ★ ★ הרפתקה עם הבחורים

באותו היום — בשבת אחר-הצהריים — ניפגשתי איתו בשלישית. הפעם ב' קפה לה קופול. הוא נשא תחת בית-שחי את גליון העולם הזה (1540), שכלל את

בתמונה אותה שלף מתוך מעטפה גדושה. "היא חתיכה נפלאה." סיפר בהתפעלות גלויה, בקיץ אבוא איתה לישראל. מלבדה הרבה להזכיר אשה אחרת — "המזכירה שלי" — אותה לא ראה עדיין אף אדם. בדרך כלל הוא מספר, כי "הלכה כרגע לטרנן למוסקבה." או "הלכה לבלות ולרקוד."

יוסף ג' ואשתו

גב' יוסף ג' ג'י

הוא, כמוכן, לא התחיל בזה, אלא הקדים בקשה קטנה: "תשכח את כל מה שסיפרתי לך אתמול. יש סיבות. בעיקר אל תספר לאף אחד כי כבר ישבתי פעם בבית-סוהר קומור' ניסטי, ב'1957, באחת המדינות במוז'איר' פה."

אחרי-כך, במתינות, כשוחח גבר אל גבר, לחש: "אנחנו אותן למוסקבה בחמישי ל' יולי, עוד שלושה חודשים, אם תכתוב עלי את הדברים שאספר לך." הנה דברי יוסף ג' כי לשונם: "אני רוצה שתכתוב שאני חידה, ושרק אני יודע מי אני. תכתוב שאני ביחסים מצוינים עם השגרירות ה' סובייטית כאן, ושמתעורר אצלך הרושם שאינני סוכן שלהם ושנשארתי יהודי נאי"

הוא, כמוכן, לא התחיל בזה, אלא הקדים בקשה קטנה: "תשכח את כל מה שסיפרתי לך אתמול. יש סיבות. בעיקר אל תספר לאף אחד כי כבר ישבתי פעם בבית-סוהר קומור' ניסטי, ב'1957, באחת המדינות במוז'איר' פה." אחרי-כך, במתינות, כשוחח גבר אל גבר, לחש: "אנחנו אותן למוסקבה בחמישי ל' יולי, עוד שלושה חודשים, אם תכתוב עלי את הדברים שאספר לך." הנה דברי יוסף ג' כי לשונם: "אני רוצה שתכתוב שאני חידה, ושרק אני יודע מי אני. תכתוב שאני ביחסים מצוינים עם השגרירות ה' סובייטית כאן, ושמתעורר אצלך הרושם שאינני סוכן שלהם ושנשארתי יהודי נאי"

הוא היה לבוש בחליפה אפורה, ענוב עניבה, נע כבדות. הוא השתרך מבעד לשולחנות הקפה ההומה, כשהוא נעזר בידו האחת כדי להזיז קצת כיסאות. ההתרגשות פינתה מיד את מקומה לסקרנות המהולה ברחמים. וזהו הגיבור הלאומי שלנו?

חבר שנילוהא אלי אותה לו בידו, וגיי חיך לעברנו והתקרב. נותרו לו עדיין מטרים ספורים עד שיגיע אל שולחנו, והוא הספיק במרחק הקצר הזה לחייך לשתי בחורות ש' עברו על פניו, מבלי שהכירו אותו כלל. אחרי-כך פלט קללה רוסית והתיישב.

הפגישה הראשונה שלנו כללה כבר את הכל: כל מעשי הגבורה, התושיה והמתח, שבזכותם התפרסם בישראל, נפלטו מפיו בצרורות.

תוך כדי דיבור חיך לבחורות, הזמינן לשבת איתנו, ומשלא נעתרו, קילל אותן. פעם ברוסית, פעם בצרפתית ולפעמים גם בעברית.

דבר אחד אינו מוטל כלל בספק. יוסף ג' שולט בכמה שפות, כולל הסלאנג הגס ב' יותר שלהן.

הוא דיבר על הכל. על פוליטיקה גבוהה, על מיליונים ועל חתיכות — אלה הם שלושת מוקדי התעניינותו של ג'.

★ ★ ★ דיקודק עברי

תחתנתי במוסקבה עם בחורה ב' שם ילנה לנוציקה מויסינקובה, סי' פר לי יוסף למחרת היום, בפגישה השניה שלנו, בבית-המלון בו התגוררתי. היא חתי' כה נפלאה, בת 21. וודה הוא מנהל ה' מחלקה העברית במכון לשפות לוועיות, ו' אביה הוצא להורג עם הסופרים היהודיים כברת-המעוצות."

לנוציקה